

STAREȚUL ANTONIE DE LA OPTINA

Traducere din limba rusă de pr. prof. Teoctist Caia

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2014

CUPRINS

<i>Cuvântul Înaltpreasfințitului TEOFAN</i>	7
Cuvânt înainte	11
I. Copilăria și primii ani ai adolescenței (1795-1816)	13
II. Șederea în Codrii Roslavlului (1816-1821)	20
III. Șederea la Schitul Sihăstriei Optina (1821-1839)	31
IV. Înaintestătător la Mănăstirea „Sfântul Nicolae” din Maloiaroslaveț (1839-1853)	41
V. Retragera din activitate și șederea la Sihăstria Optina (1853-1865)	62
VI. Ultimele zile și sfârșitul Părintelui Antonie	106
Adaos	121

CUVÂNT ÎNAINTE

„După cum în timpurile noastre sfinții s-au înmulțit în lumea întreagă, așa vor fi oare și la sfârșitul veacului acestuia?”, l-a întrebat cineva pe Sfântul Nifon al Constantinopolului. Fericitul părinte a răspuns: „Fiul meu, până la sfârșitul veacului acestuia nu vor lipsi proorocii de la Domnul Dumnezeu, deopotrivă cu slujitorii lui satana.” Apoi a mai adăugat: „În vremurile din urmă, cei care vor lucra cu adevărat pentru Dumnezeu se vor ascunde de oameni”.

Adevărul acestor cuvinte se împlinește și în timpurile noastre. Odată cu decăderea generală, simțită de toți, a credinței și a evlaviei și în timpurile noastre au fost și sunt mulți ierarhi de mare valoare, preoți vrednici, cu darul oratoriei și cu viețuire înaltă, mulți pustnici și călugări care să-i urmeze pe cuvioșii părinți din vechime.

Este de folos să amintim că astfel de mari nevoitori ai credinței nu au fost în Rusia secolului XIX mai puțini decât în alte veacuri și chiar nu știm dacă în patria noastră au trăit, aproape în același timp, astfel de luminători ai monahismului așa cum au fost în zilele noastre: Serafim de Sarov și alți nevoitori de la Sarov, Nazarie de la Valaam, Teodor de la Sanaxar, Gheorghe de la Zadonsk, Vasile Kișkin, Petru Micurin, Zosima Verhovski și Vasilisc; schimonahii Teodor și Cleopa, Macarie de la Pesnosk, Ilarion de la Troekurov, Teofan de la Novoezersk, Ioan Sezenovski, Daniil Sibirski, Parlenie de la Kiev, Amfilohie și Inochentie de la Rostov, Alexandru de la Arzamas, Teodor Novospasski, Lev, Macarie și

Moise de la Optina, Timon Nodeevski, Amfilohie Reconski, Macarie din Altai, Filaret de la Glinska ș.a.

Astfel de nevoitori sunt mai puțin sau mai mult cunoscuți în pustiile de la Beloberiojsk, Plosciansk, Nikiforovsk ș.a. Cu toate că aceste cete de cuvioși părinți ai timpurilor noastre, Rusia ortodoxă îi cunoaște suficient, o parte a societății nu îi cunoaște, iar viața lor este pentru mulți dintre noi o aspră mustrare. Între acești nevoitori, care au demonstrat prin viața lor că și în timpurile noastre poate să fie un autentic monahism, se numără și fratele adormitului arhimandrit Moise de la Optina, starețul Antonie, a cărui viață o propunem acum cititorilor.

Pentru alcătuirea biografiei starețului s-au folosit, în primul rând, însemnările sale personale și scrisorile adresate unor persoane și mai ales fratelui său, arhimandritul Moise și, în al doilea rând, din următoarele cărți: a) *Descrierea istorică a schitului*, alcătuită de arhimandritul Leonid Kavelin, Sankt-Peterburg, 1862. b) *Descrierea istorică a Mănăstirii „Sfântul Nicolae” Cernoostrovsk din Maloiaroslaveț*, având același autor, și tipărită la Sankt-Peterburg în anul 1863 și din articolul *Ultimii pustnici ortodocși ruși*, tipărită în „Convorbiri casnice”, 1862, edițiile 20-26, și în al treilea rând din povestirile, scrisorile și amintirile fiilor duhovnicești ai starețului Antonie și a altor persoane cunoscute și devotate acestuia.

Scrisorile părintelui Egumen au fost editate într-o carte separată la Moscova, în anul 1869.

Dacă cineva dintre cinstitorii memoriei adormitului stareț știe ceva important din viața sa, și nu se găsește în biografia editată de noi, îl rugăm, cu supunere, să ne comunice aceasta pentru a completa următoarea ediție și pentru propria noastră zidire.

28 septembrie 1869
Sihăstria Optina

Capitolul I

COPILĂRIA ȘI PRIMII ANI AI ADOLESCENȚEI (1795-1816)

Egumenul Antonie, în lume Alexandru Ivanovici Putilov, s-a născut pe data de 9 martie 1795 în orașul Romanov, gubernia Iaroslav. Părinții săi, Ivan Grigorievici și Ana Ivanovna Putilov, locuitori de baștină ai orașului Serpuhov, s-au înregistrat la Societatea negustorilor din Mologa. Fiind oameni evlavioși, și-au educat copiii în frica de Dumnezeu, în duhul ortodoxiei autentice și din fragedă copilărie i-au învățat să iubească Biserica și slujbele dumnezeiești¹.

În copilărie, Alexandru a fost deosebit de liniștit și de modest, iar în adolescență a fost ocrotit de Dumnezeu de influența pierzătoare de suflet. Chemarea spre viața monahală a simțit-o din copilărie. Printre rudele lui Alexandru erau persoane care s-au dedicat vieții monahale. Astfel, străbunicul său, Ioil, era ierodiacon la mănăstirea din Serpuhov, iar verișoara sa, Maximila, era monahie la Mănăstirea „Înălțarea Domnului” din Moscova și se deosebea prin asprimea vieții sale. În general, în familia Putilov se observa o dispoziție aparte pentru monahism. Din cei patru frați ai lui Alexandru doar unul, Vasile, a ales viața de familie. Chiril, chiar dacă a rămas în lume, a dus o viață foarte evlavioasă, de celibatar, iar ceilalți, Timotei și Iona, ca și Alexandru, încă din anii tinereții, s-au îndepărtat de lume în chip

---

¹ Vezi „însemnările de chilie” ale starețului Antonie în care descrie detaliat copilăria sa până la vârsta de 14 ani.

minunat și toți trei au fost, mai apoi, vrednici înaintestători în vestite mănăstiri rusești.

Sora lor mai mare, Anisia, a dorit să intre în monahism, dar, împotriva voinței sale, a trebuit să se mărite și a murit peste trei ani în floarea tinereții, iar soțul ei împlinind, parcă, dorința soției, a îmbrățișat monahismul.

Alexandru avea zece ani, când frații săi mai în vârstă, Timotei și Iona, au părăsit viața mirenească și au intrat la Sihăstria Sarov. Exemplul lor a lucrat și asupra fratelui mai tânăr, care corespundea cu dânsii și, din când în când, îi trimiteau și cărți ziditoare de suflet.

Printre altele, iată ce scria Alexandru fraților săi de la Sarov, la vârsta treisprezece ani:

„Mi-a plăcut foarte mult una dintre cărțile trimise de dumneavoastră și vreau să urmez un exemplu arătat aici, adică: să disprețuiești lumea și să mergi spre Împărăția cerului este cea mai înaltă înțelepciune; în liniște și în singurătate mult sporește sufletul evlavios și începe să priceapă tainele Scripturii. Și cu cât se depărtează de lume cu atât mai mult se apropie de Dumnezeu și de Sfinții Săi Îngeri. Așa vreau și eu să fac, precum și dumneavoastră ați făcut, dar nu știu cum să procedez, dar este de dorit să fiu asemenea vouă”.

Alexandru, având din copilărie așa înalte simțăminte, încă de atunci a fost supus unor încercări deosebit de grele, de unde se poate vedea că Domnul îl pregătea spre ceva aparte. De zece ori viața sa a fost supusă unor mari primejdii: odată era cât pe ce să se înece, altă dată a căzut de la înălțime, încât i s-a spart capul ș.a.; dar de fiecare dată a fost salvat de la moarte prin Pronia lui Dumnezeu. În afară de acestea, se îmbolnăvea atât de des și atât de grav, încât, folosind cuvintele sale, un bătrân de o sută de ani nu a văzut atâta boală și suferință cât a îndurat el, deja, un copil de cincisprezece ani. În aceste boli a învățat răbdarea și s-a pregătit

pentru acele grele suferințe de care a fost plină viața sa. Totodată, aceste suferințe trupești, avute în copilărie, l-au ajutat, parcă, să-și descopere năzuința sa spre viața duhovnicească. Astfel, curând după acea scrisoare din care am prezentat un fragment, Alexandru s-a îmbolnăvit grav și îndreptându-se oarecum, i-a scris din nou fratele său mai mare:

„Fiind bolnav, m-am ocupat cu lectura cărții trimisă de dumneavoastră. Pot să spun că această carte poate fi numită mântuitoare de suflet și mi-a inspirat un gând: să am buletin de identitate și apoi... sihăstria Sarovului, adică să primesc un buletin de identitate și să merg la sihăstria Sarovului. Deocamdată nu știu dacă voi fi împreună cu dumneavoastră, dar trebuie, să vă rog, cu supunere, să-mi procurați un buletin de identitate. Dacă va fi posibil, înștiințați-mă în scris cu prima poștă”.

Această scrisoare a fost scrisă în luna noiembrie a anului 1808.

Dar, după cum s-a văzut, nu sosise ceasul ca Alexandru să se îndepărteze din lume. Corespondența a căzut în mâinile părinților, iar copilul iubitor de pustie „a suferit profund”, așa cum se exprima mai apoi și a fost nevoit să-și amâne hotărârea, supunându-se voinței tatălui, care și pe fiii mai mari nu i-a lăsat chiar așa de ușor să plece la mănăstire.

În anul 1809 a murit tatăl său. Implicându-se în cele ale înmormântării, Alexandru s-a mângâiat cu faptul că l-a îmbrăcat pe adormitul, ca pe un monah, în haine negre. Minte sa era preocupată cu un singur lucru. Dând adormitului tată ultimul onor, Alexandru, împreună cu fratele său mai mare, Chiril, căruia i l-a încredințat tatăl său fiind pe moarte, au plecat de la Mologa, unde locuia atunci Putilov, la Moscova, unde a ocupat funcția de comisionar la misitul Karpășiov. Aici, cu ani în urmă, lucraseră și frații lui. În timpul liber, Alexandru mergea pe la bisericile și mănăstirile orașului,

încât, trăind doar trei ani la Moscova, cunoștea mai bine decât locuitorii în vârstă locurile sfinte ale orașului și mai târziu își amintea unde este o anumită biserică sau icoanele făcătoare de minuni ș.a.

În anul 1812, anul marilor nenorociri, și el a fost supus încercărilor. Când francezii se apropiau de Moscova, stăpânul lui Alexandru, plecând din oraș, l-a lăsat împreună cu fratele Chiril să păzească gospodăria. Adunând lucrurile mai de preț din casă, cu ajutorul unor oameni buni (care mai apoi le-au arătat francezilor unde au fost duse) s-au gândit să se ascundă de dușmanii care se apropiau, dar era deja prea târziu.

Când să plece din Moscova, pe data de 2 septembrie, la ora trei după amiază, s-a apropiat de Alexandru un polonez, care i-a pus țeava pistolului la tâmplă și i-a cerut banii. Alexandru i-a dat portmoneul cu aur pentru a-și salva viața. Apoi alți soldați i-au luat ceasul, l-au dezbrăcat și l-au târât, pe jumătate dezbrăcat, după dânsii. Alexandru a stat zece zile în prizonierat la francezi, unde a fost martorul unor scene îngrozitoare, și el însuși a suferit din plin. Dușmanii îi obligau în fiecare zi pe ruși să care bagaje grele, care constau din lucrurile furate de prin case sau magazine. Rușii, astfel, erau folosiți ca animale de povară. Aceste chinuri le-a încercat și Alexandru. Te încărcau cu atâtea lucruri, spunea el mai târziu, și te băteau zicând: „Cară!”. Prizonierii erau hrăniți cu pește stricat. Îl mâncau acoperindu-și nasul; altfel nu-l puteau înghiți.

La Moscova le-a fost atât de greu, încât credeau că și în iad este mai bine. Povestind toate acestea, părintele Antonie adăuga: „Sfântul Ioan Gură de Aur scrie că cel mai groaznic chin de pe pământ, comparabil cu cel mai ușor chin din iad, este o jucărie pământească, dar pe atunci noi vorbeam așa, neștiind cum să exprimăm în cuvinte greutatea prizonieratului”.

În acele zile la Moscova nu s-a auzit nici un dangăt de clopot și lucrul acesta i-a adus lui Alexandru, obișnuit în fiecare zi cu slujbele bisericești, o mare tristețe, încât dacă oricine, francez sau rus, din întâmplare lovea un clopot, sunetul plin de întristare al acestuia revărsa multă mângâiere în sufletul său. Prizonierilor nu le trecea prin minte să fugă din Moscova, deoarece francezii răspândiseră zvonul că Petersburgul și alte orașe se află în mâinile lor. În sfârșit, aflând de la cineva că aceste zvonuri sunt false și că în apropiere de Moscova sunt trupe rusești, Alexandru s-a hotărât să fugă.

Pe data de 12 septembrie, pe la miezul nopții, pe o ploaie torențială, cu ajutorul unui țăran, robul lui Dumnezeu Toma a reușit să fugă de la chinuitoarii săi. Ascunzându-se sub un podeț, a scăpat de urmăritori. Noaptea aceea ar fi fost nevoit să o petreacă pe un câmp, dezbrăcat, desculț și flămând, dacă nu ar fi dat, cu ajutorul lui Dumnezeu, de niște conaționali care, ca și dânsul, se ascundeau de dușman. Printre dâșii a găsit chiar și niște rude, care l-au primit cu bucurie pe tânărul martir și l-au ocrotit în acea noapte de vremea aspră. Apoi, nopțile următoare le-au petrecut trecând prin mlaștini și râpe, iar ziua ascunzându-se prin păduri, pentru a nu da ochii cu dușmanul. În sfârșit, au ajuns la șoseaua ce duce la Riazan.

Lui Alexandru îi plăcea mai apoi să-și amintească tot ce a suferit în acest timp și cum s-a izbăvit de alte nenorociri, căci vedea aici lucrarea Proniei dumnezeiești. Reușind, cu ajutorul lui Dumnezeu, dar nu fără mari eforturi, să fugă din Moscova, Alexandru s-a dus la rudele sale din Rostov încălțat cu opinci și fără nimic din ce agonisise cu multă trudă la Moscova. Timpul s-a scurs, iar dușmanul a fost izgonit din Rusia. Dar lucrurile s-au aranjat în așa fel încât și după toate acestea nu a putut să se dezlege de lume.

Neprimind timp îndelungat nici un fel de vești de la frațele său mai mare, Timotei, s-a hotărât, ca să nu trăiască în trândăvie, să intre la un domn pe nume Priklonski, având de îndeplinit același serviciu ca și la Moscova. Însă gândurile sale năzuiau permanent spre viața duhovnicească și cerceta cu multă evlavie bisericile și mănăstirile. Îi plăcea să meargă la Mănăstirea „Sfântul Iacob” din Rostov, unde îl ajuta pe starețul Amfilohie să ridice capacul greu de căteva puduri² de pe racla Sfântului Ierarh Dimitrie al Rostovului, turnat din cel mai bun argint de Siberia și donat de împărăteasa Elisabeta Petrovna.

Alexandru se îndepărtase de plăcerile zgomotoase ale lumii și era foarte atent cu sine, încât dacă ieșea din casă și vedea o femeie, o apuca pe altă cale, ca să nu se întâlnească cu aceasta. Cu toate observațiile rudelor sale, se îmbrăca nu doar modest, dar și foarte simplu, nu după starea sa materială (umbla într-o manta de molton). Străbătând sate și orașe în calitate de arendaș împluternicit, oriunde ajungea cerceta bătrânele evlavioase și rugătoare, le aduna și discuta cu ele pe teme duhovnicești. Cu toate acestea, Alexandru nu a lăsat nimănui dintre rude să înțeleagă dorința lui scumpă, în afară de fratele său Timotei, dar și acestuia cu anumite precauții.

La sfârșitul anului 1815 Alexandru a hotărât să părăsească lumea laică, iar împrejurările i-au fost favorabile. Ca un adevărat stareț, i-a rânduit soarta fratelui său mai mare, Vasile, alegându-i o soție evlavioasă și cu bune moravuri. Când fratele s-a cununat, iar rudele au vrut să-l determine și pe el să se însoare, le-a răspuns că el își va alege singur un alt fel de viață, dar mai întâi vrea să meargă la Moscova, unde atunci încă trăia bătrâna lor mamă. Cumpărându-și un cal, pe motiv că îl învață să tragă, în fiecare seară trecea

---

²Unitate (rusească) de măsură pentru greutate egală cu 16,38 kg.

pe la mănăstirile din Rostov și oprindu-se la porțile acestora, se ruga cu sârguință Mântuitorului Iisus Hristos, Maicii Domnului și sfinților, pentru buna îndeplinire a dorinței sale.

În sfârșit, obținând buletinul de identitate și găsim un om de încredere ca tovarăș de drum, pe data de 4 ianuarie Alexandru a plecat la Moscova și s-a oprit la Toganka, pentru ca nimeni dintre rude să nu-l vadă și doar seara trecea pe la mănăstirile și bisericile din Moscova, unde făcea rugăciuni sârguincioase și vărsa lacrimi din belșug înaintea Domnului. De la Moscova, fără să fie văzut de nimeni, s-a îndreptat spre Kaluga, unde a săvârșit un moleben de mulțumire lui Dumnezeu pentru a fi izbăvit de legăturile lumii, iar apoi și-a îndreptat pașii spre pădurile Roslavlului, unde se nevoia de cinci ani fratele său mai mare.

Luându-și rămas bun de la tovarășul său de drum nu departe de satul unde se nevoiau pustnicii, Alexandru, de unul singur, s-a afundat în pădurea seculară fără să știe drumurile din codri, s-a rugat lui Dumnezeu, a slobozit hățurile și calul singur a ajuns la chilia fratelui său.

Iosif Antonov, tovarășul de călătorie al lui Alexandru, a avut mult de suferit pentru participarea la fuga acestuia. Când s-a întors la Rostov fără nici o scrisoare de la tânărul fugar pentru rudele sale, nimeni nu a crezut poveștile spuse despre Alexandru și locul în care a rămas. L-au bănuțit chiar că l-ar fi ucis pe acesta. Sărmanul Iosif a fost dus la pușcărie și a stat aici o jumătate de an, până când s-a primit o scrisoare de la Timotei, în care le comunica că Alexandru, într-adevăr, se nevoiește în codrii Roslavlului.